

II.

Dravý jestřáb si načechral peří

Ve třetím roce éry Genroku (1690) v poslední třetině července opustil básník Bašó svou poustevnu zvanou Gendžúan v Ómi – Išijamě a přestěhoval se do jiné poustevny, která neměla jméno, ale nacházela se v Zeze u chrámu Gičúdži. Na konci září se nakrátko vydal do Igy, ale dlouho se tam nezdržel a opět se vrátil do Kjóta, na jaře příštího roku už byl zpátky v Zeze. Tato řazená báseň pochází zřejmě ze zimního období roku 1690, kdy už byl zpět v Zeze. V první strofě se objevuje sousloví zimní plískanice, což je sezónní slovo pro desátý měsíc lunárního kalendáře. Pokud tedy lze vycházet z toho, že v první sloce básníci vždy užívali výraz vztahující se k době, kdy báseň skládali, muselo to být na podzim. Není známa přesně doba, kdy se Bašó vrátil z Igy do Kjóta, takže odhad doby vzniku básně je pouhou hypotézou. Báseň byla vřazena do pátého svazku sbírky *Opicí plášť do deště* jako první ze čtyř řazených básní.

1.

Dravý jestřáb
si načechral peří
do zimní plískanice,

*Tobi no ha mo
kaicukuroinu
hacušigure*

KJORAI

2.

vítr zadul, však
listy už opět tiše leží,

*fukikaze no
ko no ha šizumaru*

BAŠÓ

3.

broděním přes řeku
celé zmáčené
kalhoty neusušil

*momo hiki no
asa kara nururu
kawa koete*

BONČÓ

V klasické poezii patřila některá slova k sobě. Bylo-li použito jednoho výrazu, ve stejné nebo následující sloce se dalo očekávat použití komplementárního slova. V této sloce je to *hacušigure* (zimní plískanice) a *kakicukurou* (uspořádat, srovnat).

Bašó dále rozvíjí zimní téma, dokonce pokračuje i v použití stejných hlásek „k“ a „h“, aby dodržel započatou libozvučnost. Sousedím, které naznačuje zimní téma, je *ko no ha* – suché listí stromu.

I když roční období není určeno, je vyvolána představa člověka, který byl poslán, aby cosi doručil, a přitom musel jít brodem a podél řeky. V předchozí sloce naznačená plískanice, po které je všechno mokré tak, že nejenom při přechodu brodem ale i na cestě kolem řeky si posel jistě namočí kalhoty, lépe řečeno zvláštní druh kalhot japonsky zvaných *momohiki*, které končí nad lýtky. I z toho je patrné, jak mokro musí kolem řeky být.

4.

a jezevce vyplašil
srpek měsíce.

*tanuki wo otodosu
šinohari no jumi*

FUMIKUNI

5.

Obrostlé břechťanem
staré dveře v bráně,
na něž měsíc jasně svítí.

*Mairado ni
cuta haikakaru
joi no cuki*

BAŠÓ

6.

Ani vzácné hrušky
nekoupíte v obyčejném krámě.

*hito ni kurezu
meibucu no naši*

KJORAI

Posel krácející podél řeky se lekl, když vyplašil jezevce, který v podvečer vychází na lov. Vyplašily jezevce kroky, nebo měsíc na obloze? Sloveso *otodosu* – leknout se, vyplašit – je napsáno slabičnou abecedou, aby se asociovala představa zvuků (*oto*), snad kročejů.

Je-li v předchozí sloce zmíněn jen srpek měsíce, v této sloce přichází měsíční úplněk, aby naznačil náladu chladné podzimní noci s jasnou oblohou.

Staré elegantní sídlo je velmi vzácné, i když má zarostlá vrata. Možná stejně vzácné jako sídlo jsou i chutné hrušky, jež se sklízí na podzim a jsou produktem kraje, kam právě zavítal poutník. Jenže nikdo mu je nehodlá nabídnout.

7.

Odcházející podzim
črtá jemně
tušové obrázky,

*kaki naguru
sumie okašiku
aki kurete*

FUMIKUNI

8.

poustevník zimou navléká
pletené ponožky

*hakigokoro joki
merijasu no tabi*

BONČÓ

9.

v tichu, které až leká,
přemítá o tom,
co se neříká.

*nanigoto mo
mugon no uči wa
šizukanari*

KJORAI

Podzim je krásně barevný a poutník tráví pozdní podzimní odpoledne tím, že si rychle črtá štětcem a tuší obrázky např. holých větví podzimních stromů, než chýlící se podzimní sezóna skončí.

Pletené ponožky jsou narážkou na dvě básně Ihary Saikakua z roku 1680 a 1681. Ale slovo ponožky nebylo tzv. sezónním slovem, proto tato sloka vypadá spíše jako sloka z hravých řazených básní *haikai no renga*.

Sloka zní jako samomluva někoho, kdo pochopil běh světa. Kjorai touto slokou reagoval zřejmě na jiné Bašóovy verše „Řekne-li se něco, rty jsou chladné v podzimním větru“. Jestliže se v Kjótu hovoří o tom, že někdo přemítá, okamžitě se nabízí hora Hiei s chrámovými komplexy plnými mnichů a také asketů *jamabuši*.

10.

Poledne je odtroubeno z vršku
do prázdné vsi v údolí,

*sato miesomete
uma no kai fuku*

BAŠŌ

11.

kde si rád zdřímne
na starém proutí v chládku
prací zemdlelý.

*hocuretaru
koko no negoza no
šitataruku*

BONČŌ

12.

Květ lotosu se plátek po plátku
snáší k vodní hladině

*fujó no hana no
hara hara to čiru*

FUMIKUNI

Roční doba není ani v této sloce určena. Ale zato je určena hodina, a to hodina koně, což bylo přibližně poledne mezi jedenáctou a jednou. Tato hodina se oznamovala troubením na mušli, kterou používali horští asketičtí mniši *jamabuši*. Návaznost na předchozí sloku je tedy jasně patrná: po tichém rozjímání následuje představa mnichů scházejících do údolí ohlásit poledne lidem na polích (vesnice je přece prázdná).

Když mniši ohlásí poledne, každý něco pojí a ulehne na mezi na loňské proutí. Roční doba není určena, ale podle chládku se patrně jedná o léto.

Jak napověděla předchozí sloka, představy se ubírají směrem k létu. Květ lotosu patří k létu, jeho krása a noblesa stojí v protikladu ke špinavému loňskému proutí, na kterém obědvají chudí rolníci. Kromě toho i v blízkosti chudých domků mohou být rybníčky s lotosem. Květ lotosu se ráno otevírá a večer zavírá, jeho okvětní plátky neopadávají tak, jak je naznačeno v básni – Fumikuni zřejmě tuto licenci použil, aby naznačil, že se jedná o pozdní léto nebo samý počátek podzimu.